

Communicatieplan n.a.v. VN-resolutie 1441

Inleiding

De oplopende internationale spanning noopt overheid en samenleving tot alertheid. Buitenlands politieke en binnenlandse (veiligheids-)aspecten moeten in samenhang worden bekeken. Ter bevordering van de coördinatie is een ministeriële stuurgroep resolutie 1441 gevormd, onder leiding van de minister president. De ministers van BZK, JU, V&W, BuZa, Def, EZ, VWS en Financiën hebben hierin zitting. De ministeriële stuurgroep wordt middels een ambtelijk voorportaal ondersteund. De RVD coördineert de communicatie en de woordvoering, gevoed door een strategiegroep van de directeuren voorlichting van de meest betrokken departementen onder regie van BZK.

Het communicatie plan, waarvan u vandaag de eerste versie ontvangt is een "levend" document. Aan de hand van de ontwikkelingen wordt het dagelijks geactualiseerd. De ministerraad ontvangt wekelijks een actuele versie. Dit plan beschrijft:

- de uitgangspunten bij de communicatie rond een eventueel militair conflict met Irak;
- de organisatie van de voorlichting vanuit de rijksoverheid;
- de voorziene voorlichtingsactiviteiten.

Context

De Nederlandse bevolking staat in meerderheid kritisch tegenover een eventuele militaire actie in Irak. Uit opinieonderzoeken blijkt dat 75% thans tegen militair optreden is als een VN-mandaat ontbreekt. Met steun van de VN blijft de helft van de bevolking tegenstander. (Ook internationaal gezien is er veel weerstand bij het publiek tegen een mogelijke interventie.) De verdeeldheid in EU en NAVO ontnemt het zicht op de doelen die de internationale gemeenschap eerder heeft gesteld en compliceert het verwerven van publieke steun. Het vertrouwen in de overheid is op dit moment historisch laag. Dit is een complicerende factor in de communicatie van de overheid met de bevolking.

Uit onderzoek blijkt dat meer vertrouwen in de overheid leidt tot een grotere tevredenheid over verstrekte informatie. Consistent vasthouden aan de lijn die de Nederlandse regering heeft getrokken is geboden, maar gelet op de omstandigheden lijkt het niet verstandig de communicatie-inspanningen met name te richten op het overtuigen van de bevolking van de juistheid van het regeringsstandpunt en op deze wijze het vertrouwen te winnen. Het is wel belangrijk dat de burger het vertrouwen krijgt dat de overheid zich op een goede manier voorbereid op mogelijke binnenlandse gevolgen van een ingrijpen in Irak.

Algemeen

In het geval van oplopende spanning of een crisis moeten zoals aangegeven, overheid en burgers, elkaar goed verstaan. Vertrouwen wek je door begrip uit te spreken en uit te stralen en ook kritiek serieus te nemen, zonder daarbij de eigen verantwoordelijkheid uit het oog te verliezen. Een actieve, open en eerlijke communicatie versterkt het beeld van betrouwbaarheid en geloofwaardigheid. Het belang van de burger staat daarbij centraal.

Effectieve communicatie is alleen mogelijk als de overheid burgers alle belangrijke informatie geeft en niet alleen die informatie deelt die de overheid goed uitkomt. Het gaat om het verdienen en behouden van het publiek vertrouwen. De overheid dient waar mogelijk pro-actief te zijn en niet te wachten tot burgers of journalisten zelf met vragen komen. Zo zal over zichtbare activiteiten, bijvoorbeeld het beveiligen van gebouwen en transporten, snel en actief moeten worden gecommuniceerd (uiteraard zonder gevoelige informatie vrij te geven). Daar waar men op grond van eigen waarnemingen conclusies kan trekken, past het niet terughoudend in de informatievoorziening te zijn.

Het is belangrijk met één mond te spreken. De woordvoering moet goed op elkaar zijn afgestemd. Ook eenheid in 'tone of voice' versterkt de communicatie. Maatvoering let nauw. Alertheid is nodig, maar onnodige onrust moet worden voorkomen. Het publieke optreden van bewindslieden dient gedoseerd te worden. Soms is het verstandig een deskundige uit het ambtelijk apparaat of iemand met wat meer afstand tot de overheid een toelichting te laten geven.

Organisatie

Om de communicatie af te stemmen heeft de ministerraad gekozen voor de structuur die ook gehanteerd is na de terroristische aanslagen van 11 september 2001. Onderdeel daarvan is de communicatiestructuur. Deze is als volgt:

- Dagelijkse telefonische vergadering: In een actualiteitengroep, die elke ochtend (ook in het weekeinde) telefonisch vergadert, komen alle lijnen samen. De directeuren voorlichting/woordvoerders van de meest betrokken departementen maken hiervan deel uit. Zo nodig worden ook derden (OM, gemeenten etc.) hierbij betrokken. De berichtgeving in de media, ontvangen interviewverzoeken en publieke optredens van bewindspersonen zijn vaste agendapunten. Woordvoeringslijnen worden vastgesteld.
- Een strategiegroep analyseert berichtgeving en onderzoeksmateriaal en draagt bouwstenen aan voor de voorlichting en communicatie van het kabinet als geheel en de verschillende departementen. De strategiegroep vergadert minimaal wekelijks en kan worden uitgebreid met een operationele unit die spreekschetsen e.d. opstelt.
- De RVD verzorgt een dagelijks overzicht van woordvoeringslijnen zoals die door de departementen zijn gehanteerd. Dit overzicht wordt naar alle departementen gestuurd, zodat iedereen op de hoogte is van inhoud en 'tone of voice' en daarop kan aansluiten. Een dagelijks nieuwsoverzicht bevat de kern van de berichtgeving. Een analyse van het nieuws in de buitenlandse media is iedere donderdag beschikbaar.
- De publieksvoorlichting wordt geconcentreerd via Postbus 51, in nauwe samenwerking met de afdelingen publieksvoorlichting van de afzonderlijke departementen. Indien noodzakelijk kunnen de medewerkers van Postbus 51 (en de daaraan verbonden website) voor specifieke informatieverschaffing aan het publiek worden ingeschakeld. (Zo heeft Postbus 51 na de terroristische aanslagen van 11 september onder meer voorlichting gegeven over de anthrax-brieven.). Op de site www.regering.nl is een aparte rubriek in voorbereiding die relevante informatie van de regering voor een breed publiek ontsluit.

De verantwoordelijke departementale beleidsonderdelen en directies voorlichting dragen zorg voor interne afstemming. Daarnaast is de directeur RVD lid van de ambtelijke stuurgroep resolutie 1441. Hiermee wordt een effectieve koppeling tussen beleid en voorlichting gerealiseerd.

Indien de omstandigheden dit wenselijk maken kan het kabinet besluiten tot het instellen van het Nationaal Voorlichtingscentrum (NVC). De departementen verwijzen dan alle aan het conflict gerelateerde persvragen door. Het NVC staat onder leiding van BZK, wordt bemand door crisisvoorlichters van de diverse departementen en kan continue opereren.

Doelgroepenbeleid

Onze samenleving is rijk geschakeerd. Verschillende doelgroepen vergaren op een eigen wijze informatie en vragen om een gedifferentieerde benadering. Onderzoek dat is verricht op basis van de ervaringen opgedaan na 11 september 2001 biedt hiervoor een goede basis.

Het is noodzakelijk dat de departementen hun eigen doelgroepen, intermediairen en bondgenoten goed in kaart brengen, zodat de communicatie effectief kan zijn.

Bij de nasleep van 11 september, de introductie van de EURO en het EK2000 heeft wekelijks onderzoek inzicht verschaft in de opvattingen van (groepen in) de Nederlandse bevolking. Dit is van belang gebleken voor de onderbouwing van de communicatiestrategie en de te kiezen middelen en kanalen. Ook bij een *militaire actie in Irak zou dit een nuttig instrument kunnen zijn. De resultaten zijn op basis van de WOB openbaar.* Gelet op de publieke opinie is het de vraag of rond de uitkomsten niet een dynamiek zou kunnen ontstaan die het omgekeerde van het beoogde effect veroorzaakt. Daarom stellen wij voor nu slechts onderzoeksopzet en conceptvragenlijsten te ontwikkelen en aan de hand daarvan, in een later stadium als meer inzicht bestaat in nut en noodzaak, te besluiten het onderzoek al dan niet (geheel of gedeeltelijk) uit te voeren.

Concreet

Het actuele debat en de verdeeldheid van de internationale gemeenschap ontnemen het zicht op de echte oorzaak en de lange voorgeschiedenis. Het blijft van belang deze voorgeschiedenis te blijven benadrukken en het kader te schetsen bij alle gelegenheden die zich daartoe lenen. (vgl. briefing minister BuZa 11/2). Met de persconferentie van de minister-president op 7 februari is een gevoel van urgentie gecreëerd. Dat noodzaakt in ieder geval tot een vervolg op de punten die concreet zijn benoemd:

- Reisadviezen (wat is het advies aan mensen die nu reisplannen maken voor de nabije toekomst?);
- Volksgezondheid (eerste berichtgeving goed; hoe nu verder?);
- Energievoorziening (wat zijn de concrete maatregelen?);
- Dataverkeer/ telecommunicatie (concrete initiatieven?);
- Rijksbegroting (financiële gevolgen);
- Beveiliging en bewaking objecten en personen vooral die met bovennationale uitstraling (Vs-ambassade en consulaat, Amerikaanse bedrijven rond Rotterdam, Schiphol, gezichtsbepalende gebouwen als Internationaal Strafhof. Wat zijn de criteria als we niet langer uitgaan van alleen concrete dreiging?);
- Transporten (informatie vóór het zichtbaar wordt);
- Overleg met bestuurders, scholen en vertegenwoordigers van verschillende groepen in onze samenleving. Deze thematische opsomming wordt na besluitvorming van het kabinet verwerkt in het bijgevoegde werkschema. Hierbij zal met name ook aandacht worden geschonken aan de activiteiten die visueel zichtbaar zijn.

Tijlijn voorlichtingsactiviteiten korte termijn
 In de Ministerraad van 7 februari 2003 is besloten dat alle departementen in week 7 (10 - 14 februari) feiten en activiteiten in kaart brengen die raken aan een eventuele oorlog met Irak, ter bespreking in de MR van 14 februari.
 Bij het opstellen van dit communicatieplan kon van dat overzicht nog geen gebruik gemaakt worden. Als eerste aanzet de volgende communicatiemomenten.

Afgelopen periode

Datum	Aanleiding	Activiteit
07-02-2003	Besluitvorming MR: - NL wil oorlog voorkomen; - NL is alert, en bereidt zich voor (reisverkeer, volksgezondheid, vitale infrastructuur, extra uitgaven, OOV-maatregelen); - Spanningen in samenleving en paniek voorkomen.	persconferentie MP
07-02-2002	MR-besluit over patriot-raketten naar Turkije	persbericht na MR(Def) persconferentie MP
07-02-2003	Vorbereiding pokkenvaccinaties	persconferentie MP + achtergrondinformatie door VWS
10-02-2003	Beveiligingsmaatregelen ambassade en consulaat VS in Den Haag resp. Amsterdam	persbericht BZK en gemeenten
11-02-2003	Persbriefing ministerie van Buitenlandse zaken	Minister en persvoorlichting

Komende periode

Datum	Moment	Activiteit
10-02 e.v.	Visueel herkenbare beveiligingsmaatregelen	Afstemming woordvoering in dagelijks telef. woordvoerdersoverleg
12-02	Kamierdebat	Advies strategiegroep
14-02	Rapportage Blix	Telef. woordvoerdersoverleg + Advies strategiegroep
14-02	Host nation support (transporten)	Telef. woordvoerdersoverleg + Advies strategiegroep
14-02	MR besluitvorming bescherming vitale infrastructuur (brief TK)	Telef. woordvoerdersoverleg + Advies strategiegroep
14-02	Vergadering VN over resolutie 1441	Telef. woordvoerdersoverleg + Advies strategiegroep
17-02	Europese top	Telef. woordvoerdersoverleg + Advies strategiegroep
	Eerste transport patriots	
	Eerste officiële gevechtshandelingen (Cruciaal moment)	
	Vraag over NL-bijdrage	
	Dreiging terrorisme	
	Terroristische aanval in buitenland	
	Terroristische aanval in NL	